

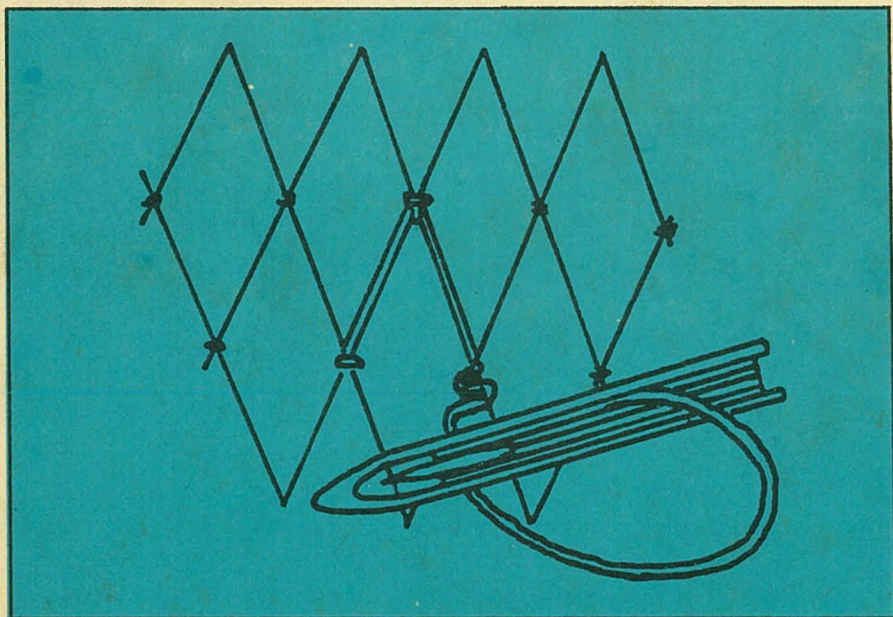
Southeast Asian Fisheries Development Center
in cooperation with the
International Development Research Centre

SAFIS Extension Manual Series No.4, 1984

ANG PAGPUNA UG PAGTAPAK SA PUKOT

[Net Mending and Patching]

by

P. D. Lorimer

**ANG PAGPUNA UG
PAGTAPAK SA PUKOT**

[Net Mending and Patching]

by

P.D. Lorimer

Department of Primary Industry, Canberra

The Secretariat

Southeast Asian Fisheries Development Center

January 1984

The English version of "Net Mending and Patching" was prepared by P.D. Lorimer when he was the Technical Adviser of the Fisheries Division, Department of Primary Industry (DPI), Canberra, Australia. It was reprinted from the Australian Fisheries Supplement, June 1970, in the Cebuano-Bisaya dialect of the Philippines with the kind permission of DPI as part of the SAFIS activities.

CONTENTS

Mga Hilisgutan	Panid
Pasi-una	1-2
Ang Paghusay sa Pukot alang sa Pagpuna	2-5
Ang mga Buko	6
Ang Sinugdanang mga Buko	6
Mga Buko nga Makapahimo sa Pukot	7-10
Mga Buko sa Tu-o nga Kilid	12
Mga Buko sa Wala nga Kilid	14
Mga Pinudyot nga Buko	16-18
Ang Tapusanang Buko	20
Ang Paghubang ug Pagpuna	22
Ang Paghubang	22-26
Ang Pagpuna	26-29
Mga Dagkung Buslot	30-34
Ang Pagtapak	34-39
Ang Pag-lagda	40

Translated into
Cebuano-Bisaya

by

Danilo O. Maputol
Fishery Extension Specialist I
BFAR 10, Cagayan de Oro City
PHILIPPINES

ANG PAGPUNA UG PAGTAPAK SA PUKOT

P.D. Lorimer
Technical Adviser, Fisheries Division
Department of Primary Industry, Canberra

PASI-UNA

Ang mga pukot-panagatan gigamit sulod na karon sa kalibo-an ka mga tuig ang milabay niadtong nangita sa ilang pagka-on diha sa atong kadagatan o nanginabuhi pinaagi sa pagpangisda.

Niadtong unang mga adlaw gimugna ang tinuyong mga baliktos alang sa pagbuhat sa pukot kansang gidak-on nag-agad usab sa andam nga ma-kuhang mga materyales ug sa igong panahon alang sa kinamut nga paglubid sa tanod o hilo ug sa paghukot niini ngadto sa usa ka pukot.

Ang minugna nga mga makinang tigpamuhat sa pukot kapin sa usa ka gatus ka tuig na karon ang milabay mao ang nakapatulin sa dagan ning maong gimbuhaton ug ang nakapamugna usab sa dagku pang mga pukotan. Apan, bisan pa ning maong mga kaugmaran daghang oras pa gihapon ang nagugol sa mga mangingisda sa pag-atiman sa pukot, sama sa paghugas niini, pag-preserbar pinaagi sa pagtina ug ingon man sa pagpuna sa gisi aron nga molungtad ug dugay ang iyang kagamitan.

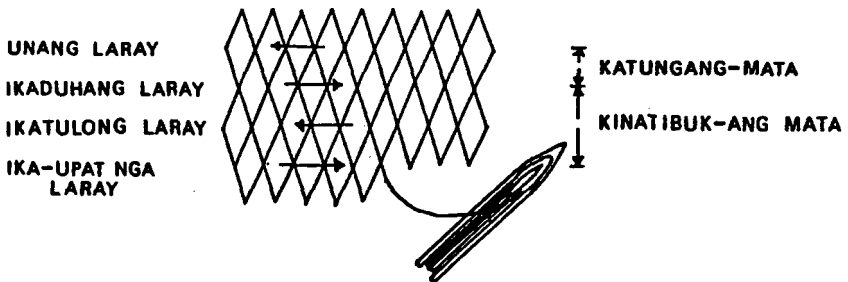
So dihang migawas ang mga sintitik nga tanod o hilo niadtong tuig 1950, naangkon sa mga mangingisda ang mga pukot nga mas lig-on ug adunay hataas nga panahong kagamitan, apan, bisan pa ning maong mga bintaha, ang mga modernong pukot sama sa gihapon nga mahi-agom sa dili kalikayang

mga kadaut ug gikinahanglan nga ayohon pinaagi sa kamut.

Kining maong basahon wala magpasabut nga maoy usa ka kompletong kurso sa kinaugalingong pagpamuhat niadtong mga sumusugod pa lamang, hinoon, nagtinguha sa paghatag ug dugang nga kasayuran alang sa mga praktikal nga mangingisdang tigpamukot isip usa ka mahinungdanong gabayan sa pagpuna ug pagtapak sa mga nagising pukot atol sa pagpangisda.

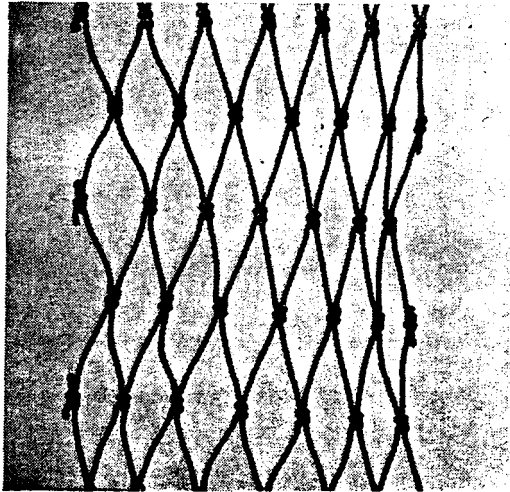
ANG PAGHUSAY SA PUKOT ALANG SA PAGPUNA

Ang pukot gibuhat pinaagi sa makina o kamut. Kini nalangkub sa sinumpay-sumpay nga mga buko o baliktos, diin ang matag buko nakapahimo sa usa ka mata ug ang matag laray sa mga buko nakapadugang sa gitang-on ning maong pukot sa usa ka katungang-mata. Diha sa Numero 1, makita nga ang matag laray gikinahanglan unang tapuson sa dili pa sugdan ang nagasunod niini, ang mga guhit nagpakita usab sa direksiyon diin namugna ang nagasunod pang mga buko.

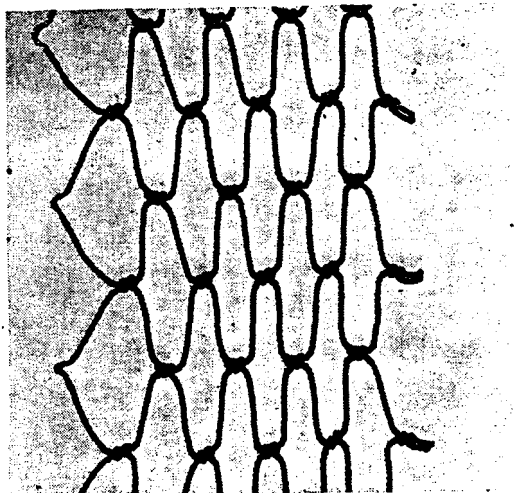

NUMERO 1

Kon magpuna sa usa ka pirasong pukot ang unang lakang nga pagabuhaton mao ang paghusay niini aron nga ang iyang mga buko o baliktos mahimutang sa managsamang direksiyon sama sa naandang pagkabuhat ug aron usab nga ang laray sa mga buko anaa sa hustong pagkalinya. Ang Hulagway 1, nagpakita sa usa ka pirasong pukot kansang mga buko anaa sa hustong pagkalinya, samtang ang Hulagway 2, nagpakita sa sayop nga pagkahimutang sa mga buko, diin anaa sa 90 ka silid ang anggulo niini kon itandi sa pukot diha sa Hulagway 1. Kon ang tanod o hilo paga-putlon gilayon ubos sa usa sa mga buko diha sa Hulagway 1 ug hubaron ang iyang baliktos, adunay usa ka laang niini nga mahibilin, apan, kon ang tanod putlon gilayon ubos sa usa ka buko diha sa Hulagway 2 ug hubaron ang iyang baliktos, adunay duha ka nagbitay niining masigkatumoy nga mahibilin.

HULAGWAY 1

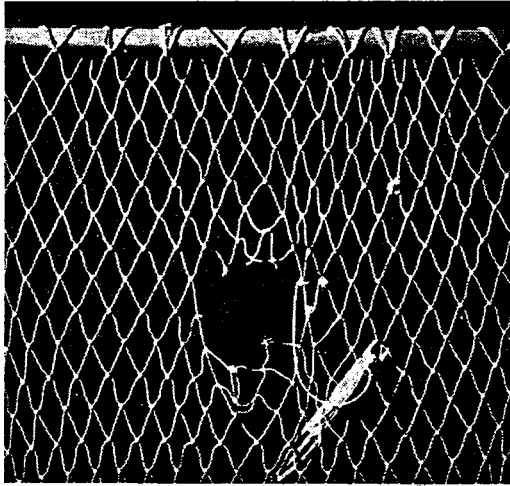

HULAGWAY 2

Ang labing kasagarang paagi sa pagsupor-
tar sa usa ka pirasong pukot samtang kini puna-
an mao ang mosunod:

1. Pagguniti sa usa ka luyo-luyo ang pukot mga pipila ka mata sa managsamang laray, ibabaw mismo sa parte niini nga puna-an.
2. Ikab-it o ipalusot ang pipila ka mga mata sa managsamang laray (duha ka piyes o labaw pa gikan sa ibabaw sa gisi nga puna-an) ngadto sa usa ka lansang o taga sa igo nga gitason.
3. Kon ugaling mas hamugaway ang pagpuna nga maglingkod, ipalusot ang pipila ka mga mata sa managsamang laray diha sa mga tudlo sa tiil.

4. Ipalusot ang usa ka pawo o lipak lapus sa mga mata sa managsamang laray ug suportaha ang masigka-tumoy niini. Mao kini ang usa sa mga labing maayong paagi (Hulagway 3).

HULAGWAY 3

5. Kon ugaling ang mga buko sa usa ka pukot nga taksay o "trawl" anaa sa tukmang direksiyon, ang pukot mahimong ipataas pinaagi sa "boom" aron nga adunay halapad nga dapit alang sa masayon nga pag-usisa ug pagpuna sa mga buslot.

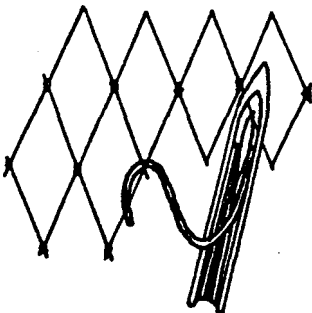
Gihatagan dinhi ug gibug-aton nga aron mahimong dali ug maayo ang pagka-puna sa pukot, gikinahanglan nga ipahi-uyon sa tukmang direksiyon ang mga laray sa mga buko niini ug maayohon usab ang pagsuportar sa pukot.

ANG MGA BUKO

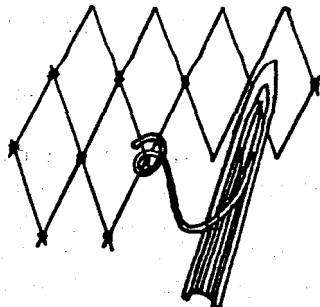
Ang gilarawang mga buko o baliktos mao lamang kadtong kasagarang gigamit sa pagpuna ug pagtapak sa pukot. Adunay daghang mga paagi sa pagbuhat sa sinugdanan ug tapusanang mga buko, apan, ang labing inila lamang niini mao ang gipakita. May mga dinobleng buko usab sa wala ug tu-o nga masigka-kilid, apan, panagsa lamang kining gamiton tungod kay dugay nga buhaton ug gamay lamang ang bintaha kon itandi sa mga yanong buko sa kilid, maoy hinungdan nga kini wala dinhi i-apil.

ANG SINUGDANANG BUKO

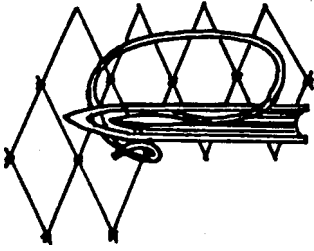
Dalha paingon sa ibabaw ang sikohan ug ipalusot sa mata sa pukot hangtud nga mahibilin ang usa ka hamubong tumoy sa tanod niini ubos mismo sa iyang buko (Numero 2). Ginamit ang mga tudlo sa kamut, tuisa ang tumoy sa tanod palibut sa duha ka tiil sa maong mata ibabaw sa tanod nga nahigot sa sikohan (Numero 3). Ilabyog ang tanod sa sikohan hinimo ang usa ka la-ang ug buhata ang usa ka matang sa paghigot nga gitawag sa ngalang "Sheet bend" (Numero 4) ug dayon hugta kini sa pagbira (Numero 5).

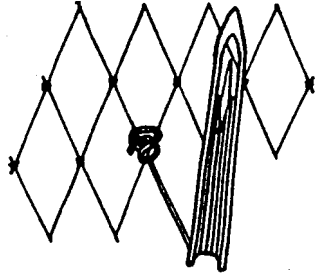
NUMERO 2

NUMERO 3

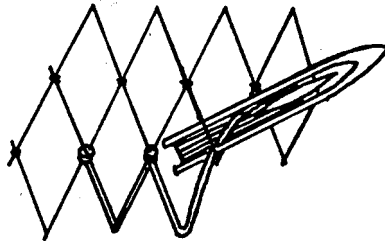
NUMERO 4

NUMERO 5

MGA BUKO NGA MAKAPAHIMO SA PUKOT

Nailhan usab kini sa ngalang mga buko sa katungang-mata. Kon maghukot gikan sa wala tadlas paingon ngadto sa tu-o nga bahin sa pukot, ang sikohan dalhon paingon sa ibabaw ug ipalusot diha sa iyang mata (Numero 6).

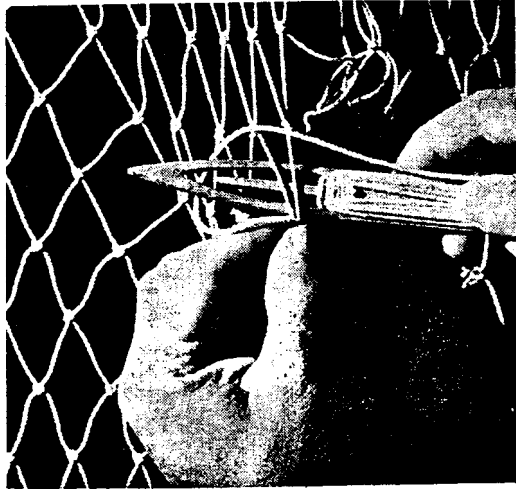

NUMERO 6

Ang gidak-on sa napormang la-ang pagasukdon pinaagi sa pagtandi niini sa gidak-on sa nasundan nga katungang-mata ginamit ang mga tudlo sama sa gipakita (Hulagway 4). Kini maghata-ug ug kahigayonan sa kumagko ug pangulahi-ang mga tudlo sa paglugpit sa tanod diha sa sentro nga bahin sa katungang-mata diin ihigot unya ang baliktos (Hulagway 5).

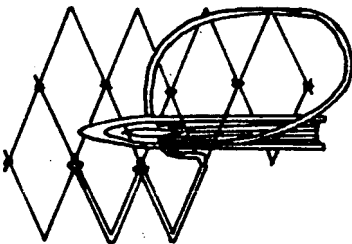

HULAGWAY 4

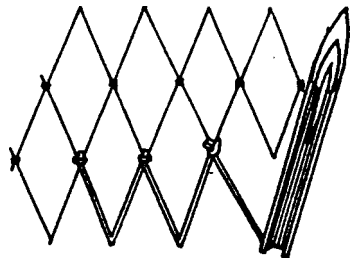

HULAGWAY 5

Ang "sheet bend" mao dayon ang sunod nga pagabuhaton pinaagi sa paglabyog sa tanod sa sikohan paingon sa wala pinorma ang usa ka la-ang ug ipalusot ang sikohan ilawom sa katungang-mata lapus ngadto sa ibabaw sa napormang la-ang (Numero 7). Hugton dayon kining maong baliktos pinaagi sa pagbira sa sikohan paingon sa tu-o (Numero 8).

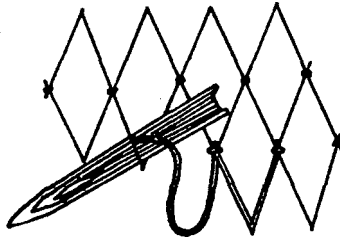

NUMERO 7

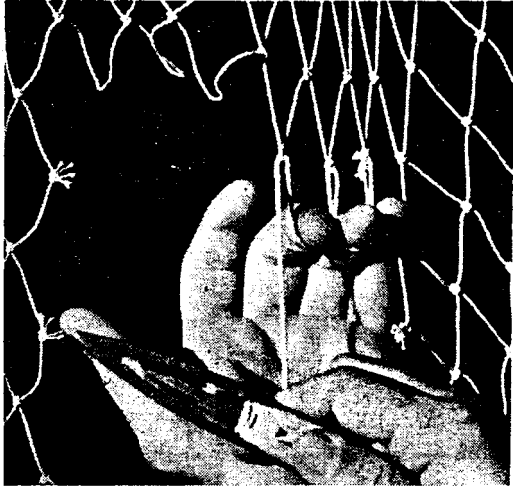

NUMERO 8

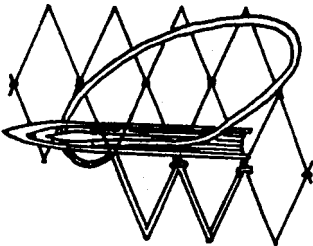
Kon maghukot gikan sa tu-o paingon sa wala ang sikohan ipalusot diha sa ubos nga bahin sa mata (Numero 9) ug ang gidak-on sa la-ang pagasukdon pinaagi sa pagtandi niini sa gisundan nga katungang-mata ginamit ang mga tudlo, sama sa gipakita (Hulagway 6). Niining higayona ang naghayang nga palad sa kamut, dili ang likod niini mao ang anaa sa atubangan sa nagapuna sa pukot. Ang nagkulob nga palad sa kamut mahimong anaa sa atubangan sa nagpuna kon maghukot gikan sa wala paingon ngadto sa tu-o. Ang tanod pagalugpitan diha sa katungang-mata pinaagi sa pangulahiang tudlo ug kumagko ug ang usa ka "sheet bend" mao gilayon ang pagahimoon sa samang paagi nga gibuhat sa unahan (Numero 10) ug kini pagahugton pinaagi sa pagbira sa sikohan paingon ngadto sa wala (Numero 11).

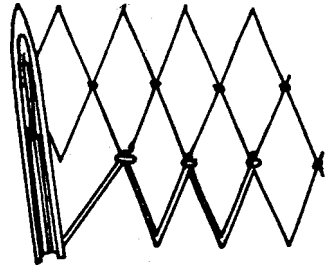
NUMERO 9

HULAGWAY 6

NUMERO 10

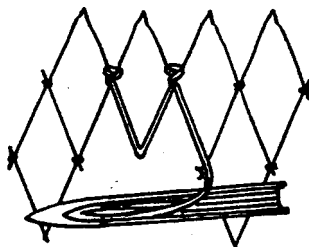
NUMERO 11

MGA BUKO SA TU-O NGA KILID

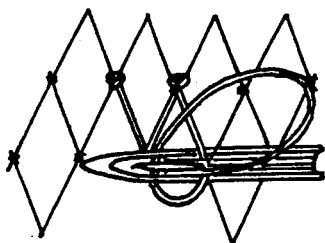
Ipahiluna ang tanod sa tu-o nga bahin sa buko diha sa kilirang mata (Numero 12) ug ipahimutang ang pangulahe-ang tudlo luyo ning maong buko. Sukda ang gitason sa tiil sa mata nga gihimo pinaagi sa pag-abaysa duha ka mga buko ibabaw sa buko nga pagabuhaton (Hulagway 7). Lugi ang tanod ginamit ang pangulahe-ang tudlo ug kumagko ubos lamang ug diyutay sa buko diha sa kilid nga mata. Pinaagi sa paglabyog sa lina-ang nga tanod paingon sa wala, himoa ang usa ka yanong pagbaliktos palibut sa buko diha sa kilid nga mata (Numero 13) ug hugton kini sa pagbira pinaagi sa pagdala sa sikohan paingon sa wala. (Numero 14).

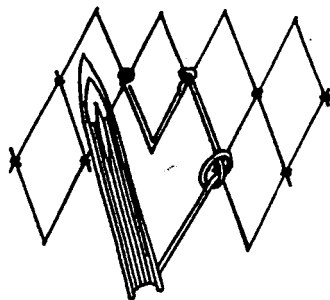
HULAGWAY 7

NUMERO 12

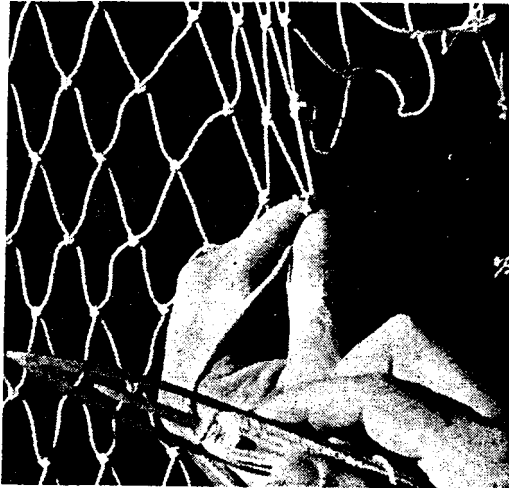
NUMERO 13

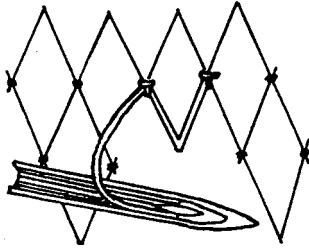
NUMERO 14

BUKO SA WALA NGA KILID

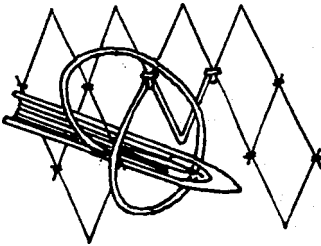
Ipahiluna ang tanod sa wala nga bahin sa buko diha sa kilirang mata (Numero 15) ug ipahimutang ang pangulahi-ang tudlo luyo ning maong buko. Sukda ang gitason sa tiil sa samang paagi nga gibuhat sa buko diha sa tu-o nga kiliran (Hulagway 8) ug lugpiti ang tanod sa ingon gihapon nga paagi. Pinaagi sa paglabyog sa lina-ang nga tanod paingon sa tu-o pormaha ang usa ka yanong pagbaliktos palibut sa buko diha sa kilid nga mata (Numero 16) ug hugta kini sa pagbira pinaagi sa pagdala sa sikohan paingon sa tu-o (Numero 17).

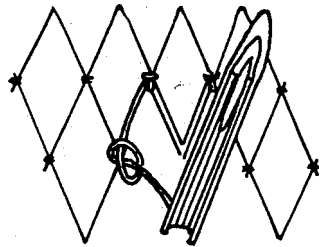
HULAGWAY 8

NUMERO 15

NUMERO 16

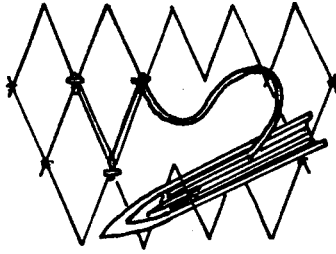
NUMERO 17

MGA PINUDYOT NGA BUKO

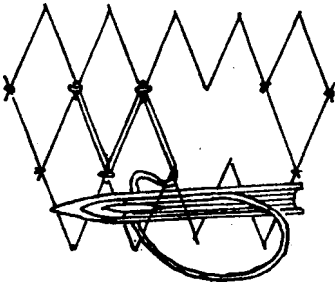
Kon maghukot gikan sa wala tadlas paingon ngadto sa tu-o nga bahin sa pukot, ang sikohan dalhon paingon sa ibabaw ug ipalusot diha sa mata (Numero 18). Ang gitas-on sa tiil sa mata nga pagapormahon sukdon pinaagi sa paglina tali sa buko nga pagabuhaton diha sa abay niining buko sa wala nga bahin (Hulagway 9). Luggpiti ang tanod ginamit ang pangulahi-ang tudlo ug kumagko. Ang usa ka "sheet bend" mao gilayoñ ang isunod nga pagahimoon pinaagi sa lina-ang nga paglabyog sa tanod ngadto sa wala ug ang pagpalusot sa sikohan diha sa ilawom nga bahin sa katungang-mata nga pinudyot lapus ngadto sa ibabaw sa maong la-ang (Numero 19). Ang buko hugton dayon pagbira pinaagi sa pagdala sa sikohan paingon ngadto sa tu-o (Numero 20).

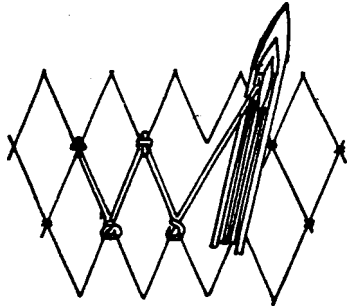
HULAGWAY 9

NUMERO 18

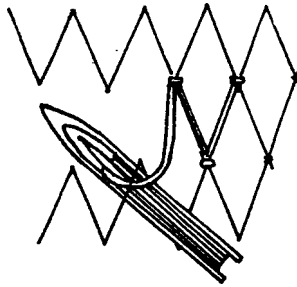

NUMERO 19

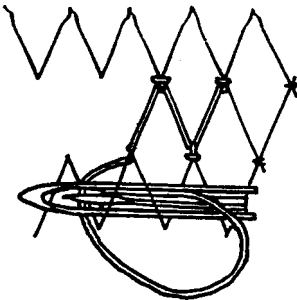

NUMERO 20

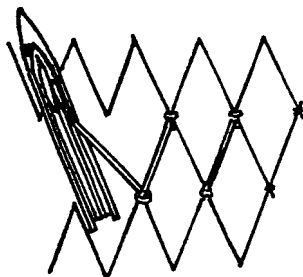
Kon maghukot gikan sa tu-o paingon ngadto sa wala, ang sikohan dalhon paingon sa ubos ug ipalusot diha sa pinudyot nga mata (Numero 21) ug ang gitas-on sa tiil sa mata nga pagapormahon sukdon pinaagi sa paglina tali sa buko nga pagabuhaton ug sa abay niining buko diha sa tu-o (Hulagway 10). Ang tanod pagalugpitan taliwala sa pangunahang tudlo ug kumagko (Hulagway 11) ug ang usa ka "sheet bend" mao gilayon ang isunod nga pagahimoon pinaagi sa lina-ang nga paglabyog sa tanod ngadto sa wala (Hulagway 12) (Numero 22) ug ang paghugot niini pinaagi sa pagbira sa sikohan ngadto sa wala (Numero 23).

NUMERO 21

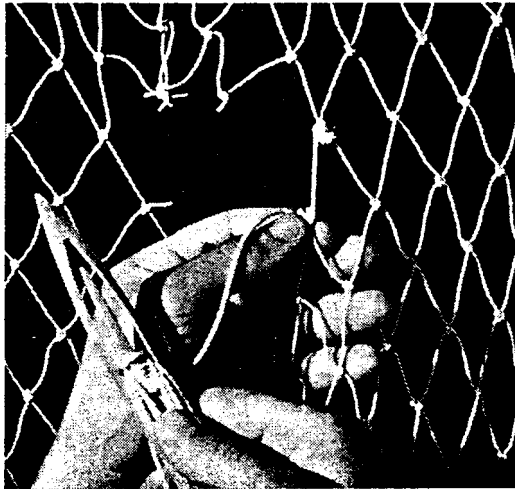
NUMERO 22

NUMERO 23

HULAGWAY 10

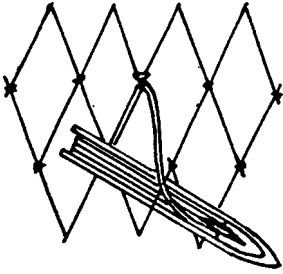
HULAGWAY 11

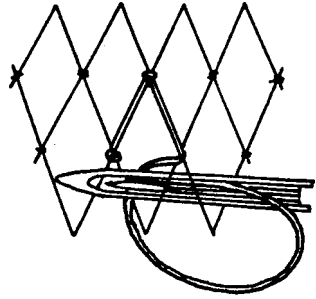
HULAGWAY 12

ANG TAPUSANANG BUKO

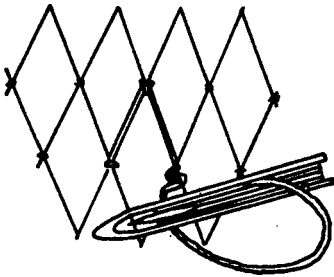
Alang sa pagtapus sa gihimong pagpuna sa pukot, usa ka "sheet bend" ang pagapormahon sa samang paagi nga gibuhat diha sa pinudyot nga buko (Numero 24 ug 25) dayon isunod ang paghimo sa katungang paglakgot diha sa tiil nga atbang sa katapusang tiil nga naporma (Numero 26) ug hugton sa pagbira (Numero 27).

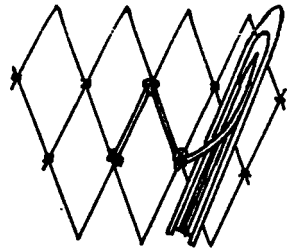
NUMERO 24

NUMERO 25

NUMERO 26

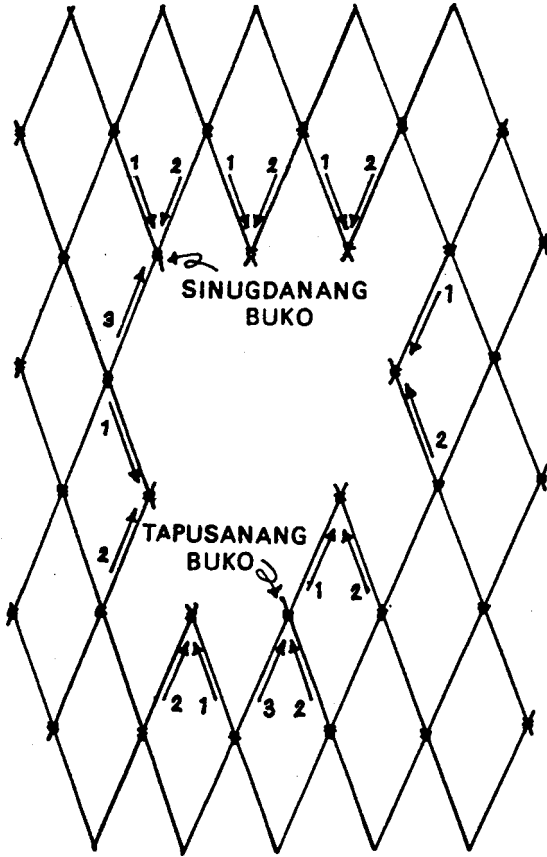
NUMERO 27

ANG PAGHUBANG UG PAGPUNA

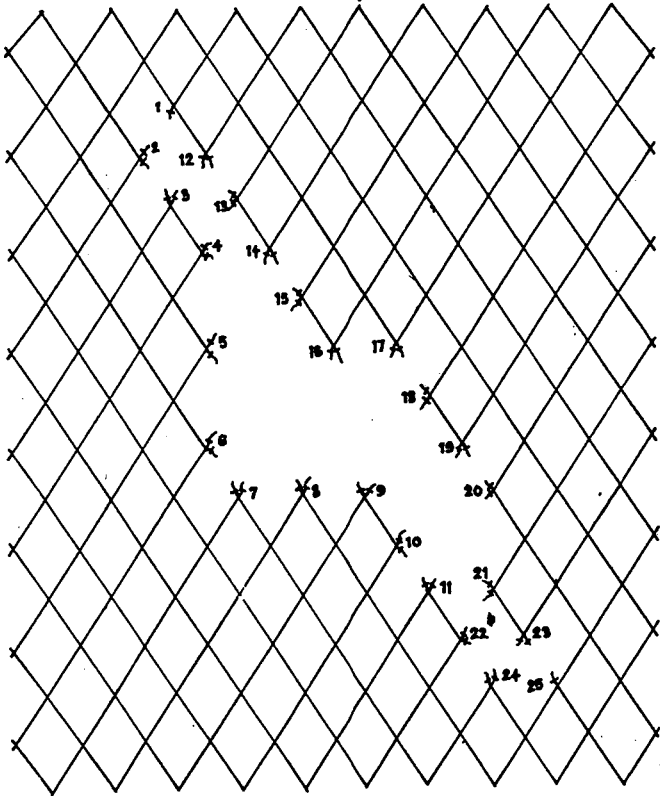
ANG PAGHUBANG

Sa usa ka pirasong pukot ang matag buko niini kanunay'ng gilangkob sa upat ka mga tiil, dili tulo o duha ba hinoon gawas kon kini anaa mahimutang sa ngilit nga bahin sa pukot ug dili usab mahitabong lima sa bisan unsang kahigayonan. Kon ikahigot na unya ang sinugdanang buko, ang tanod sa sikohan mao na ang molangkob sa ika-upat nga tiil niini. Diha sa katungang-mata, pinudyot ug kilid nga mga buko, ang tanod sa sikohan mao ang moporma sa usa ka tiil sa higayon nga kini dalhon paingon sa buko ug sa pagbiya unya niini human ikahigot. Sa tapusanang buko, ang tanod sa sikohan mao ang makapahimo sa usa ka tiil sa panahon unya nga kini dalhon ug ihigot sa maong buko.

Busa, kon maghubang o magtabas sa buslot aron sa pag-andam niini alang sa pagpuna, angay'ng hinumdoman nga ang buko diin unya ihigot ang sinugdanang buko gikinahanglan nga nalangkob lamang sa tulo ka mga tiil, sa ato pa nga usa lamang sa upat ka naandang mga tiil niini ang putlon (Numero 28). Gawas sa tapusanang buko, putlan sa tinagurha ka mga tiil ang nahibiling mga buko, binilin ang duha ka mga tiil sa matag buko.

NUMERO 28

NUMERO 29

Ang sumbanaan alang sa paghubang o pagtabas mao kining mosunod:

1. Husayon ug suportahan ang pukot aron nga mahimutang kini sa tukmang direksiyon uban sa hustong pagkalinya sa mga laray sa mga buko (Hulagway 1).
2. Pili-on ang sinugdanang buko diha sa kinatas-ang bahin sa gisi (Numero 29-1) ug putlon ang usa ka tiil sa maong buko.
3. Ipadayon ang paghubang diha sa wala nga kilid sa gisi paingon sa ubos, pinaagi sa pagputol sa tinagurha ka mga tiil diha sa matag buko, binilin ang duha ka mga tiil niini (Numero 29-2 paingon sa 11) hangtud sa pipila ka mga mata gikan sa ubos nga bahin sa gisi.
4. Balik sa kinatas-ang bahin, diha mismo sa tu-o sa sinugdanang buko, sugdan na usab ang paghubang sa tu-o nga kilid sa gisi paingon sa ubos, pinaagi sa pagputol sa tinagurha ka mga tiil diha sa matag buko, binilin ang duha ka mga tiil niini (Numero 29-12 paingon sa 21) hangtud sa pipila ka mga mata gikan sa ubos nga bahin sa gisi.
5. Sinal-anga sa pagputol sa tinagurha ka mga tiil ang matag nahibiling mga buko diha sa wala ug tu-o nga kilid sa gisi (Numero 29-22 paingon sa 24), hangtud nga mahibilin ang tapusanang buko (Numero 29-25), diin usa na lamang unya ka tiil niini ang paga-putlon.

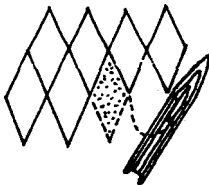
Niining higayona ang gisi andam na alang sa pagpuna. Mahitungod sa mga dagkung gisi o bitas sa pukot ang mas masayon kanunay nga paga-buhaton mao ang paghubang sa unang 5 ngadto sa 10 ka mga mata sa matag kilid niini gikan sa

sinugdanang buko. Puna-an kini, ug unya ipadayon na usab ang dugang pang paghubang sa uban pa nga parte ug puna-an usab gilayon hangtud nga matapos kining maong gimbuhaton.

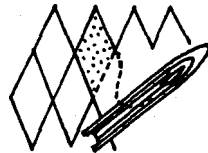
ANG PAGPUNA

Ang pagpuna maoy usa ka nilakturay nga paagi sa pagpilot sa nagisi nga parte sa pukot sa higayon nga naandam na kining naulahi tapus sa gihimong paghubang o pagtabas. Apan, adunay lima ka mga yanong sumbanan nga angay'ng pagasundon alang niining maong gimbuhaton ug gikinahanglan nga ang nagpuna dili motipas gikan niini.

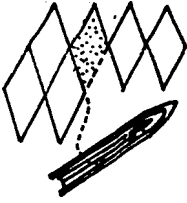
1. Gawas sa sinugdanan ug tapusanang buko, ang matag buko nga maporma gikinahanglan nga motapos sa usa ka mata nga adunay upat ka managsamang kiliran (Numero 30 ug 31, buko sa katungang-mata; Numero 32, buko sa kilid, Numero 33, pinudyot nga buko). Kon magbuhat sa sinugdanang buko walay mata nga maporma, apan, kon magbuhat sa tapusanang buko, duha ka mga mata ang maporma.

NUMERO 30

NUMERO 31

NUMERO 32

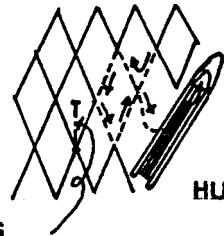
NUMERO 33

2. Kon magpuna gikan sa tu-o paingon sa wala o gikan sa wala paingon sa tu-o tadtas sa gisi, ang matag laray sa katungang-mata giķinahanglan una nga tapuson sa dili pa sugdan ang paghimo sa nagasunod niini.
3. Sa matag balhin o kausaban sa direksiyon tadtas sa gisi, sa katapusan sa matag laray himoon ang usa ka pagbuko diha sa kilid niini.
4. Gawas sa usa ka panaglaha, tapus nga mabuhat ang kilid nga buko, kini pagasundan sa usa ka buko sa katungang-mata (Numero 34), ang pinudyot nga buko sundan usab sa buko sa katungang-mata (Numero 35) o sa usa ka tapusanang buko.

**KATUNGANG MATA
HUSTO**

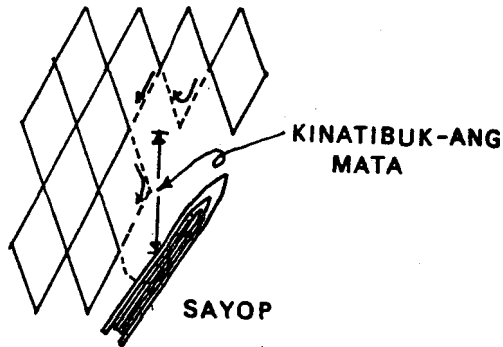
NUMERO 34

**KATUNGANG MATA
HUSTO**

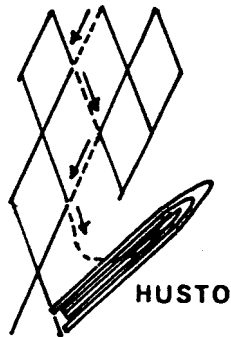
NUMERO 35

5. Ang kilid nga buko dili mahimong pagasundan sa lain pang kilid nga buko diha sa managsamang kiliran sa gisi (Numero 36). Mao kini ang kalagmitan unyang hinungdan sa pag-uswag ngadto sa usa ka kompletong mata (duha ka laray), inay sa gikatakhang katungang-mata (usa ka laray).

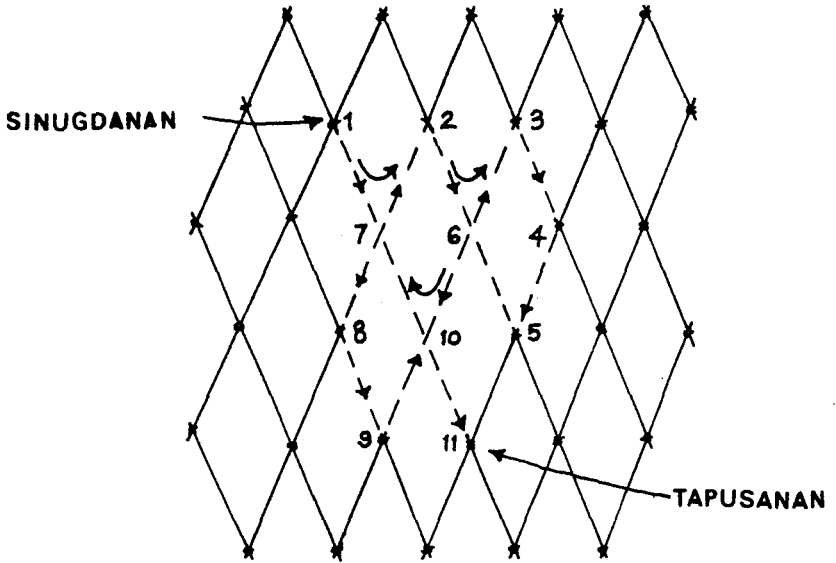
NUMERO 36

Ang kalainan diha sa sumbanan Numero 4, mao ang higayon diin usa na lamang ka tiil sa mata ang gikinahanglan aron sa pagsumpay sa duha ka kiliran sa gisi. Ang kilid nga buko pagasundan gilayon sa usa ka kilid nga buko, apan, ang matag nagasunod nga buko anaa mahimutang sa atbang nga kiliran sa gisi ug ang matag usa niini nagpasabut sa pagbalhin o kausaban sa direksiyon (Numero 37).

NUMERO 37

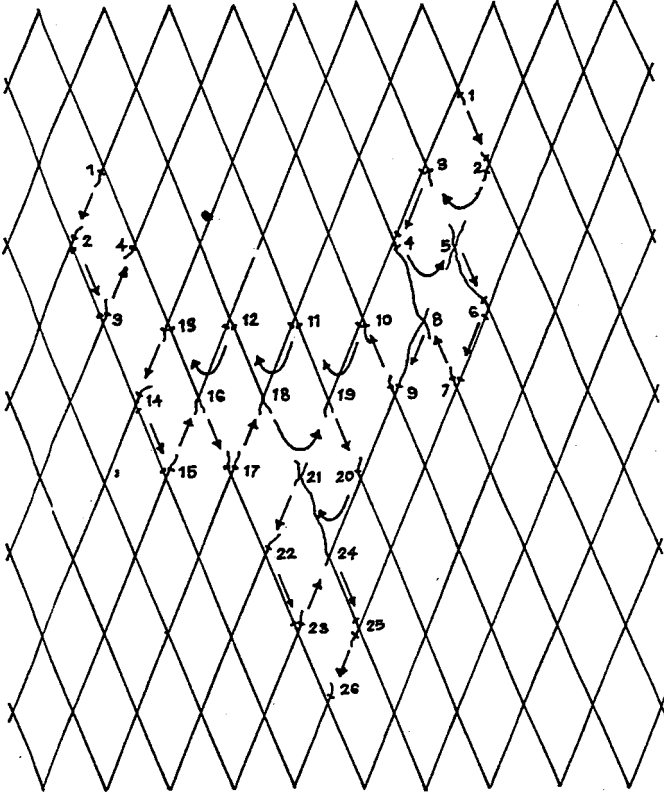
Ang Numero 38 nagpakita sa usa ka yano nga pagpuna diin naggamit sa tanang mga buko. Ang nagkurbang mga guhit nagtudlo sa direksiyon sa katungang-mata (duha ka mga tiil) nga naporma sa paghimo sa usa ka kompletong mata. Gikan sa sinugdanang buko 1, gikan sa wala paingon sa tu-o, duha ka mga mata ang nakompleto uban sa pagkamugna sa mga buko sa katungang-mata sa 2 ug 3. Kini gisundan sa usa ka kilid nga buko 4; nabalhin ang direksiyon sa pagpuna ngadto sa tu-o paingon sa wala ug usa ka pinudyot nga buko ang nabuhat diha sa 5. Mga buko sa katungang-mata ang nahimo sa 6 ug 7 diha sa nahibiling mga laang human ikahigot ang mga buko sa 2 ug 3. Ang 8 maoy usa ka kilid nga buko ug kini gisundan sa usa ka pinudyot nga buko 9, sa dihang nabalhin ang direksiyon, sa usa ka buko sa katungang-mata 10 ug dayon sa tapusanang buko 11.

NUMERO 38

MGA DAGKUNG BUSLOT

Ang nakadimalas mao nga ang tanang buslot dili sama ka yano ug nilakturay nga puna-an ingon sa gipakita sa Numero 38. Kon usisahon ang usa ka nadaut nga pukot, sagad makita nga kini adunay duha o labaw pa kadaghan nga mga gisi nga nagpaingon sa ubos ug nagkatagbo sa usa ka bahin niini nga nahi-agom sa tumang kadaut ug nagbilin sa usa o daghang mga diladila sa pukot nga nagbi-tay sa taliwala ning maong gisi. Sa Numero 39, adunay duha ka mga gisi nga nagpaingon sa ubos nga bahin sa pukot ug nagka tagbo sa may taliwala niini, ug kini nagpadayon paingon sa ubos sa usa na lamang ka gisi.

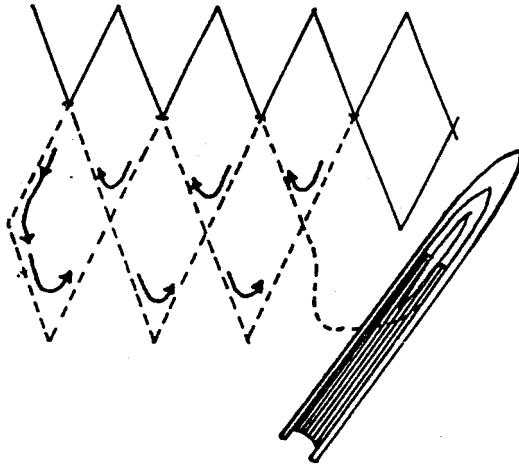

NUMERO 39

Samtang ang tanang buhaton nga pagpuna mao ang pagpadayon niini paingon sa ubos nga bahin sa pukot pinaagi sa tinagsa-tagsa nga pagbuhat sa katungang-mata ang pag-ayo niining naasoy'ng buslot nagkinahanglan sa duha ka mga sinugdang pagpuna. Ang unang gamay nga pagpuna (unang sinugdanan, 1 hangtud 4) mao ang makapilot sa wala nga bahin sa gisi. Niining higayona, mahimo ra unya ang hingpit nga pag-ayo sa pukot pinaagi sa pagsugod diha sa ibabaw nga bahin sa tu-o nga gisi ug ang pagpadayon niini paingon sa ubos (ikaduhang sinugdanan, 1 hangtud 26).

Kon adunay labaw pa sa duha ka mga gisi gikan sa ibabaw paingon sa ubos, kining tanan tinagsa-on sa pag-ayo hangtud nga mahingpit ang pagkapilot sa buslot. Kon sa ubos nga bahin sa buslot, adunay duha o labaw pa niini kadaghang mga gisi, ang pukot mahimong balit-aron o balihon aron nga ang ilawom niini mao ang maibabaw ug ang managsamang paagi sa pagpilot sa gisi nga gikaasoy sa unahan mao lang gihapon ang pagasundon.

Kon magpuna paingon ngadto sa ngilit nga bahin sa usa ka pirasong pukot gikinahanglang pormahon ang usa ka mata sa karganta o sadsaran (Numero 40). Ang mata sa karganta o sadsaran buhaton human ikahigot ang buko sa katapusang katungang-mata sa mao nga laray. Tulo sa upat ka mga tiil niining maong mata ang maporma sa higayon unya nga mahigot ang buko sa unang katungang-mata sa nagsunod nga laray.

NUMERO 40

Dakung pagmatngon ang pagabuhaton kon magpuna sa usa ka buslot nga mitadlas sa pikas nga seksiyon sa pukot diin mahimutang ang usa ka sinumpayan sa tinabasang masigkangilit niini. Gikinahanglang mahibalo-an ang nahimutangan ning maong tinabasan ug ingon man ang direksiyon sa nagkagamay nga parte niini. Ang labing sayon nga pagabuhaton ssa usa ka sumusugod pa lamang alang ning maong sitwasyon mao ang paghubad sa sinumpayan o higot ning maong tinabasan mga pipila ka mga mata gikan sa ibabaw ug ubos nga bahin sa buslot, puna-an ang masigka-kilid niini isip nagkabulag nga buslot hangtud nga mahimong tul-id o tanos ang iyang ngilit ug dayon tabason kini pina-angay sa tinabasan ning maong ngilit ug sumpayon pag-usab.

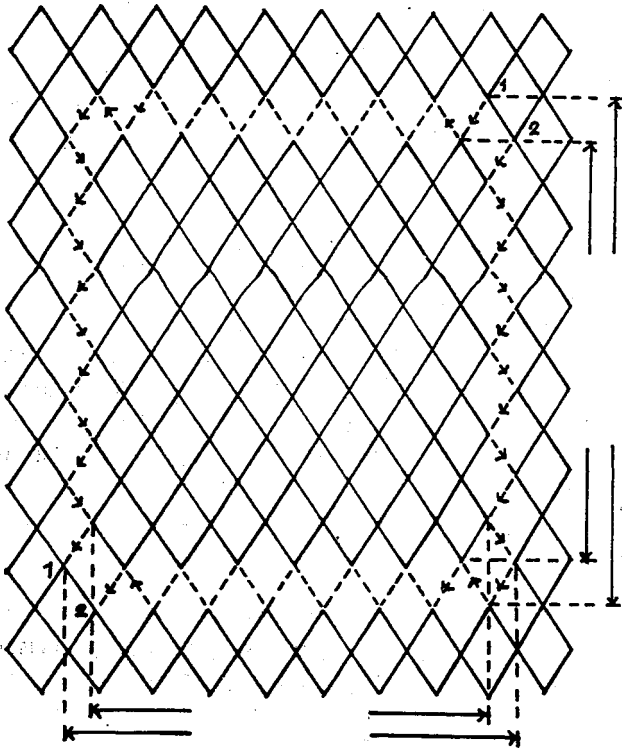
Pinaagi sa praktis, posible ra unya ang paghimo sa usa ka tupong nga pagpuna diin ang gitag-on sa mga tiil sa mga mata sa pukot sama sa orihinal niining pagkabuhat. Apan, sa panahon pa sa pagtu-on mas maayo ang paghimo sa daku-daku nga tiil kon itandi sa orihinal niini, kay sa paghimo sa tiil nga hilabihan rang kagamay. Kon magpuna sa usa ka basa nga pukot nga hinimo sa natural nga tanod ginamit ang usa ka uga o mala nga tanod-igpunaay, pasobrahe ug diyutay ang gitag-on ning naulahi alang unya sa pagkuyos o pagkulo sa higayon nga kini mabasa.

Ayaw paninguha-a ang tulin nga dagan sa pagpuna sa pagsugod pa lamang ning maong gimbuhaton. Itingob ang pagtagad diha sa maayo ug hustong pagkahigot sa mga buko nga walay bisan gamay nga sayop. Ang katulin dayag na lang nga mosunod sa kanunay nga pag-praktis.

ANG PAGTAPAK

Kon naghinobra ang kadaut nga nahi-agoman sa pukot ug adunay parte niini nga nawala, sukwahi sa ordinaryong pagka-gisi, ang labing dali nga paagi sa pagpilot sa buslot niini mao ang pagtapak, kay sa buhatong pagpuna segun sa naandang paagi. Alang sa pagpahiluna sa usa ka rektanggulong tapak, tabason o kortihan ang buslot sama sa gipakita sa Numero 41. Ang pukot-igtapakay tabason usab sa gidak-on nga menus sa usa ka mata kon kini itandi diha sa kalawom ug kalapdon sa buslot nga pagatapkan aron sa pagpaha-um sa katungang-mata nga maporma sa matag kilid inigtahi na unya niini ngadto sa nabuslot nga parte sa pukot. Sugod sa ibabaw'ng tu-o nga suok o kanto diha sa 1 ug 2, tahi-on paglibot ang kiliran ning duruha ka mga piyesa hangtud nga matapos diha sa 1 ug 2 sa

ilawom nga wala'ng suok o kanto. Kon pananglit duha ka tawo ang magtapak, ang matag usa mahimong magtahi sa isigkadiresiyon aron pagdaginot sa panahon.

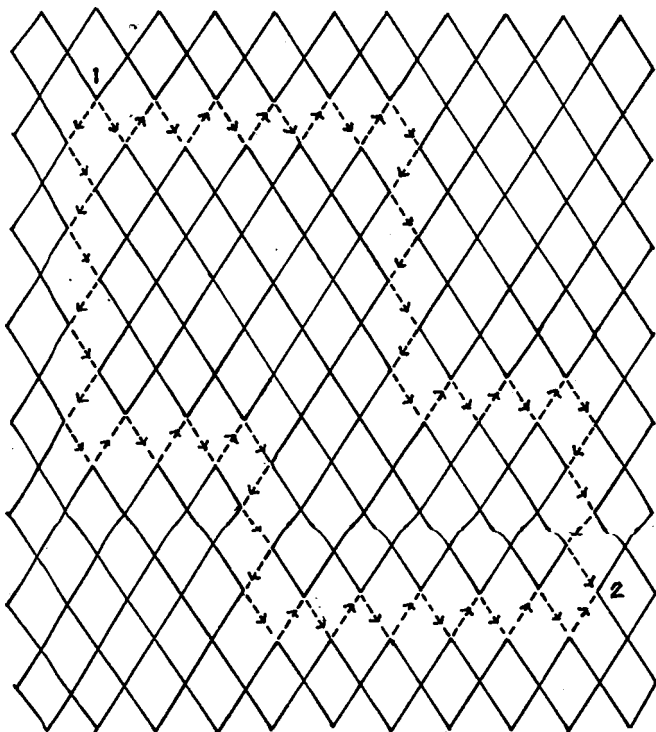

NUMERO 41

Sa pagtapak, dili na mahinungdanon ang pagtabas sa buslot ug sa pukot-igtapakay ngadto sa usa ka kuwadrado o rektanggulo. Ang kasarang-ang paagi nga gihimo sa pagtapak mao ang pagtabas sa usa ka parte sa buslot ug pukot-igtapakay. Tahi-on kini, unya, ipadayon ang dugang pa nga pagtabas sa ubang parte sa buslot ug sa katumbas niining bahin diha sa pukot-igtapakay ug tahion usab gilayon. Padayonon ang pagtabas sa buslot, sa pukot-igtapakay ug ang pagtahi usab niini hangtud nga matapos kining maong gimbuhaton. Ang mahinungdanon lamang mao nga ang matag suok o kanto sa gitabas nga buslot anaa sa usa ka matarung nga anggulo (Numero 42).

Ang Numero 42 nagpakita usab sa laing paagi sa pagsugod ug pagtapos sa gihimong pagtapak. Tungod kay adunay duha ka mga sinugdanang buko ang nahigot diha sa (1) sa ibabaw nga wala'ng suok o kanto ug duha usab ka mga tapusanang buko ang nahigot diha sa (2), sa ilawom nga tu-o'ng suok o kanto, ang buslot ug ang pukot-igtapakay mahimong tabason paglibut pinaagi sa tinagurha nga pagputol sa mga tiil niini diha sa matag buko.

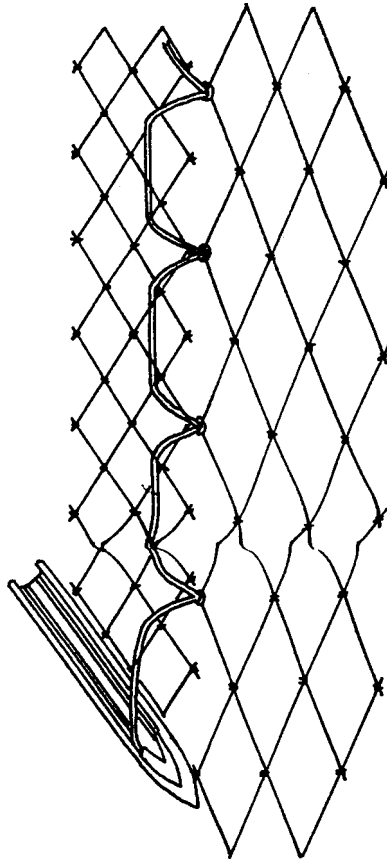
Sa dili pa sugdan ang pagtabas alang sa pagtapak nga pagabuhaton, angay unang himoon ang dinali nga pag-ihap sa kadaghanon sa mga mata nga naglangkob sa kaladmon ug kalapdon sa nadaut nga parte aron pagpili sa usa ka pirasong pukot nga adunay igong gidak-on alang sa tapak.

NUMERO 42

Bisan tuod nga ubos sa kasagarang kondisyon, ang materyales nga gamiton alang sa pagtapak, sama ra usab sa gidak-on sa pukot nga paga-tapakan, dili kalikayan nga adunay panagsang higayon diin ang materyal-igtapakay nga mao lamang ang magamit sukwahi sa gidak-on sa mata sa pukot nga paga-tapakan. Apan, bisan pa ning maong panaglahi, ang pagtapak mahimo sa gihapon. Ang mga kalainan lamang sa paagi ning maong sitwasyon, mao ang mosunod:

1. Ang buhaton nga pagsukod dili pinaagi sa pag-ihap sa mga mata, apan, pinaagi sa pag-unat sa gitag-on sa mga mata diha sa matag kiliran sa buslot tali usab sa katumbas nga pag-unat sa gitag-on sa mga mata sa pukot-igtapakay diha mismo sa maong kiliran. Ang mga mata ning duruha ka mga piyesang pukot dili magkalinya kon itandi sa matag usa niini.
2. Ang mga buko ihigot lamang diha sa sinumpayang kilid nga naglangkob sa daghang mga mata. Ang tanod o hilo simple lamang nga ipalusot o ilahog luyo sa buko subay sa ngilit nga bahin sa pirasong pukot nga adunay gagmay'ng mga mata (Numero 43). (Ang luyo sa buko nga gipasabut mao ang luyo sa unang nasulod nga buko diin nalangkob ang upat ka mga tiil).

NUMERO 43

ANG PAG-LAGDA

Ang pag-lagda maoy usa ka paagi sa paghigot nga gamiton lamang sa temporaryong pag-ayo sa nadaut nga pukot ug mao usab ang sagad nga buhaton sa unang kahigayonan sa dayong pagpuna niini. Kon mag-lagda, ang tanod o hilo ipalusot luyo sa buko sa matag kilid nga bahin sa gisi ug himoon ang usa ka dinobleng paagi sa paghigot, diha sa pikas lamang nga kilid sa gisi, sa matag 6 ngadto sa 12 ka pulgadas ang gitas-on. Ang labing mahinungdanong matngonan diha sa pag-lagda mao ang paghatag sa igong kalu-agon sa tanod o hilo nga igpuna-ay aron nga kahatagan kini sa natural niyang pag-unat sa higayon unya nga puwersado kining maong seksiyon sa sinumpayan.

LIST OF SAFIS EXTENSION MANUALS

- SEC/SM/1 Khumua liang pla namchut (Freshwater
Fish Farming: How to Begin)--in Thai
- SEC/SM/2 Oyster Culture
- SEC/SM/3 Mussel Culture
- SEC/SM/4 Ang pagpuna ug pagtapak sa pukot
(Net Mending and Patching)--in
Cebuano-Bisaya

0 What is SAFIS?

SAFIS is the Southeast Asian
Fisheries Information Service.
It is a project of the SEAFDEC
Secretariat set up to provide
extension materials for
small-scale fishermen and fish
farmers in the region.

0 What are its objectives?

The immediate objectives are
to collect and compile fisheries
extension manuals, brochures,
pamphlets and related aids for
small-scale fisheries develop-
ment, and to translate selected
literature into local languages
for distribution to fisheries
extension workers in Southeast
Asia.

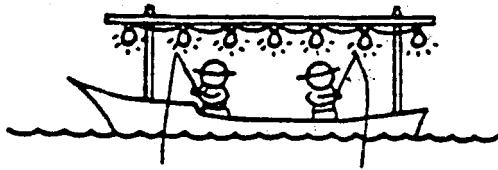
0 What services will SAFIS provide?

SAFIS will attempt to provide information and publications such as:

- lists of available texts in fisheries extension services,
- translation of suitable manuals,
- manuals of appropriate technologies,
- photocopies of appropriate fisheries extension literature,
- a current awareness service of regional fisheries.

0 How much will these services cost?

A nominal cost of US \$0.15 per page will be charged for photocopying, handling, and surface mail. Airmail costs will be extra. The publication cost per manual will vary according to the book.

SAFIS is grateful for financial support received from the International Development Research Centre (IDRC) of Canada.

SEAFDEC LIBRARY
AQUACULTURE DEPARTMENT
ILOILO, PHILIPPINES

SAFIS is the Southeast Asian Fisheries Information Service. It is a project of the SEAFDEC Secretariat set up to provide extension materials for small - scale fishermen and fish farmers in the region. For additional information, contact the Project Leader of SAFIS at the SEAFDEC Liaison Office
956 Rama IV Road
Olympia Building, 4th floor
Bangkok 10500, Thailand